Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 08.08.2001, sp. zn. 29 Odo 134/2001, ECLI:CZ:NS:2001:29.ODO.134.2001.1

Číslo: 43/2002

Právní věta:

I po novele § 13 zákona č. 42/1992 Sb., provedené zákonem č. 144/1999 Sb., platí, že majetkový podíl osoby oprávněné podle tohoto ustanovení se vypořádá v penězích, nedohodne-li se oprávněná osoba s družstvem na jiném způsobu vypořádání.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 08.08.2001

Spisová značka: 29 Odo 134/2001

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zmírnění křivd (restituce)

Předpisy: § 13 odst. 2 předpisu č. 42/1992Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Benešově rozsudkem ze dne 23. 4. 1999 rozhodl výrokem I., že žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 82 429 Kč s 3% úrokem z prodlení od 15. 6. 1994 do 14. 7. 1994 a s 16% úrokem z prodlení od 15. 7. 1994 do zaplacení, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku. Výrokem II. soud zamítl návrh, aby žalovaný byl povinen zaplatit žalobci úrok z prodlení ve výši 3 % od 27. 7. 1993 do 14. 6. 1994 z částky 82 429 Kč. Výrokem III. uložil soud žalovanému povinnost zaplatit žalobci na náhradě za mrtvý inventář částku 67 561 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku a ve zbytku nárok na zaplacení náhrady za mrtvý inventář výrokem IV. zamítl. Výrokem V. okresní soud rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, a výrokem VI uložil žalovanému povinnost zaplatit České republice na náhradě nákladů řízení částku 2100 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 15. 2. 2000 změnil napadený rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobci uložil povinnost zaplatit České republice na náhradě nákladů řízení částku 273 Kč a žalovanému uložil povinnost zaplatit České republice na náhradě nákladů řízení částku 1827 Kč, v obou případech do tří dnů od právní moci rozsudku. Ve zbytku rozsudek Okresního soudu v Benešově v napadené části potvrdil. Dále odvolací soud rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, a nevyhověl návrhu žalovaného na připuštění dovolání.

Své rozhodnutí založil odvolací soud na tom, že bylo prokázáno, že žalobce byl od dubna 1993 samostatně hospodařícím rolníkem a o vydání majetkového podílu požádal dopisem, který byl žalovanému doručen 16. 3. 1994, má proto právo na vydání majetkového podílu podle § 13 odst. 2 zákona č. 42/1992 Sb. To, že má žalobce právo na vypořádání majetkového podílu v penězích, je již podle odvolacího soudu vyřešeno judikaturou Nejvyššího soudu, konkrétně rozhodnutím uveřejněným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 65/1998. Proto byl žalovaný povinen vyplatit mu majetkový podíl v penězích v devadesátidenní lhůtě a jejím marným uplynutím se dostal do prodlení. Proto byly žalobci kromě žalované částky přiznány i úroky z prodlení.

Žalovaný podal proti výroku, kterým odvolací soud potvrdil výrok rozsudku soudu prvního stupně ukládající mu zaplatit částku 82 429 Kč s 3% úrokem z prodlení od 15. 6. 1994 do 14. 7. 1994 a s 16% úrokem z prodlení od 15. 7. 1994 do zaplacení, včasné dovolání, ve kterém namítá, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a je tak dána přípustnost dovolání dle § 239 odst. 2 o. s. ř. Konkrétně namítá, že se odvolací soud nezabýval otázkou dopadu zákona č. 144/1999 Sb. na posuzovanou věc, ani otázkou, zda uplatnění práva není v rozporu s dobrými mravy.

Žalovaný žádal, aby odvolací soud připustil dovolání proti potvrzujícímu rozsudku, a to pro posouzení otázky zásadního významu, zda žalobci svědčí dle zákona č. 42/1992 Sb. v platném znění právo na peněžité plnění a zda je oprávněn žádat úrok z prodlení, když bylo prokázáno, že neprovozoval zemědělskou výrobu tak, jak to má na mysli § 12a odst. 1 písm. a) zákona č. 229/1991 Sb., odmítal řádně nabídnutá plnění a mařil svým přístupem možnost uzavřít dohodu o vypořádání. Odvolací soud dovolání nepřipustil s odůvodněním, že tato otázka byla již v judikatuře vyřešena. Nevzal však v úvahu změnu § 13 zákona č. 42/1992 Sb. provedenou zákonem č. 144/1999 Sb., kdy byl pojem "vydání" nahrazen pojmem "vypořádání", což je podle ustálené judikatury pojem širší, vedoucí k závěru, že podíl může být vypořádán i jinými způsoby než v penězích, přičemž právo volby má dle ustanovení § 561 obč. zák. dlužník. Přiznání úroků z prodlení tam, kde zákon předpokládá uzavření dohody o způsobu vypořádání (nezakládá tedy jednoznačně právo na peněžité plnění) a listinnými důkazy je prokázáno, že žalobce sám uzavření jakékoliv dohody mařil, se žalovanému jeví být v rozporu s dobrými mravy. Vzhledem k výše uvedenému dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k novému projednání.

Žalobce ve svém vyjádření k dovolání uvádí, že považuje rozhodnutí obou soudů za správná.

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1.1.2001).

Nejvyšší soud se především zabýval otázkou přípustnosti dovolání a dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř., neboť právní otázka, zda podle zákona č. 42/1992 Sb., ve znění zákonného opatření č. 297/1992 Sb., zákona č. 496/1992 Sb., zákona č. 72/1994 Sb., zákona č. 144/1999 Sb. a nálezu Ústavního soudu č. 3/2000 Sb., přísluší vypořádání majetkového podílu z transformace v penězích, není dosud v judikatuře vyšších soudů řešena.

N e j v y š š í s o u d dovolání žalovaného zamítl.

Z odůvodnění:

S dovolatelem lze souhlasit pouze v tom, že pojem vypořádání je pojmem širším než pojem vydání. V

dalším dovolatelem zastávaný výklad dopadu novely § 13 zákona č. 42/1992 Sb. provedené zákonem č. 144/1999 Sb., kdy byl pojem "vydání" nahrazen pojmem "vypořádání", není správný. Pokud by totiž bylo možné, aby v případě, že nedojde k dohodě mezi oprávněnou osobou a transformovaným družstvem, způsob vypořádání majetkového podílu určovalo transformované družstvo proti vůli oprávněné osoby, byla by tak porušena zásada rovnosti účastníků soukromoprávního vztahu a dále byla prohloubena "nerovnost mezi jednotlivými skupinami oprávněných osob, která byla sice již založena v roce 1992, a to mezi osobami, které začaly provozovat zemědělskou výrobu a jimž musel být majetkový podíl vydán do 90 dnů od podání žádosti, a mezi osobami, které nezačaly zemědělskou výrobu provozovat, jimž mohl (nikoliv musel) být majetkový podíl vydán podle § 13 odst. 3 zákona č. 42/1992 Sb." (srov. nález Ústavního soudu ze dne 1. 12. 1999, č. 3/2000 Sb.). Dále je třeba uvést, že pokud by v případě absence dohody mělo dojít k vypořádání jiným způsobem než v penězích, bylo by nezbytné, aby takovýto způsob vypořádání byl upraven zákonem. A to i v tom případě, že by o způsobu tohoto vypořádání rozhodoval soud.

Pokud jde o samotný pojem vypořádání, je jeho použití v případě, že se jedná o uspokojení nároků oprávněných osob vyplývajících z jejich majetkových podílů v družstvu, vhodnější než použití pojmu vydání. Majetkový podíl oprávněné osoby představuje míru účasti na čistém jmění družstva k poslednímu dni čtvrtletí předcházejícího transformaci. Je tedy zřejmé, že použití pojmu vydání neodpovídá pojmu majetkový podíl. Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví způsob vypořádání majetkového podílu z transformace (když ustanovení § 561 obč. zák. upravující volbu mezi způsoby splnění v závazkových vztazích pro tento případ použít nelze) a nesvěřuje rozhodnutí o způsobu vypořádání ani soudu, nelze než, stejně jako v případě předchozí dikce zákona (srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze z 24. 11. 1994, 7 Cdo 176/93, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 65/1998), dovodit, že soudu nezbývá, než ve všech případech, kde se o způsobu vypořádání účastníci nedohodli, vycházet z univerzality vypořádání nároku v penězích a uzavřít, že ustanovení § 13 odst. 2 a 3 zákona č. 42/1992 Sb. zakládá pro takové případy nárok na zaplacení peněžního ekvivalentu určeného majetkového podílu. Za tohoto stavu pak nelze žalobci vytýkat, že jeho jednání není v souladu s dobrými mravy, když uplatňoval nárok, který byl oprávněn uplatnit, a nepřistoupil na dohodu o jiné formě plnění, k jejímuž uzavření nebyl povinen.

V případě nároku na peněžité plnění je věřitel oprávněn po dlužníkovi, který je v prodlení se splněním závazku, požadovat úroky z prodlení.

Pokud jde o námitku dovolatele týkající se toho, že žalobce neprovozoval zemědělskou výrobu, a proto není oprávněn požadovat úrok z prodlení od uplynutí lhůty k plnění podle § 13 odst. 2 zákona č. 42/1992 Sb., dovolací soud se jí nemohl zabývat za situace, kdy oba soudy dospěly k závěru, že žalobce zemědělskou výrobu provozoval, neboť nejde o otázku právní, ale skutkovou, a takovou otázku v případě přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o. s. ř. řešit nelze.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalovaného podle ustanovení § 243b odst. 1, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.